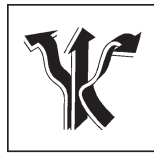

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 50 (3–2016)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2016

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Курко М. Н., д-р юрид. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Мелков Ю. О., д-р філос. наук, доц., Піляєв І. С., д-р політ. наук, Попов В. Ж., д-р іст. наук, проф., Сурмін Ю. П., д-р соціол. наук, проф., Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Гаркуша В. С., канд. юрид. наук, доцент, Демченко С. Ф., д-р юрид. наук, Джунь В. В., д-р юрид. наук, проф., Ковальська В. В., д-р юрид. наук, ст. наук. співр., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Курко М. Н., д-р юрид. наук, проф., Мартиненко О. А., д-р юрид. наук, проф., Муравйов К. В., канд. юрид. наук, доц., Недюха М. П., д-р філос. наук, проф., Подоляка А. М., д-р юрид. наук, проф., Романенко Є. О., д-р наук з держ. упр., доц., Темченко В. І., канд. юрид. наук, доц., Хрис-

тинченко Н. П., канд. юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук, проф., Ярмиш О. Н., д-р юрид. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Пила В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Сафонова В. Є., д-р екон. наук, Хачатрян Г. Е., д-р екон. наук.

Педагогічні та психологічні науки

Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Юник Д. Г., д-р пед. наук, проф., Кучерявий О. Г., д-р пед. наук, проф., Рижиков В. С., д-р пед. наук, доц., Ельбрехт О. М., д-р пед. наук, доц., Гуменникова Т. Р., д-р пед. наук, доц., Добрянський І. А., д-р пед. наук, проф., заслужений працівник освіти України, Анісімов М. В., д-р пед. наук, проф., Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф., Бучек А. О., д-р психол. наук, проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 11 від 28 вересня 2016 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: М. Н. Курко (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001. — Вип. 50 (3–2016). — К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2016. — 200 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку політології, права і економіки.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” за наказом Міністерства освіти і науки України від 09.03.16 № 241 визнано як фахове видання з політичних наук (дата включення 26.05.10), юридичних наук (дата включення 31.05.11), економічних наук (дата включення 21.11.13).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2016
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2016

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	7	ЮРИДИЧНІ НАУКИ	73
Гула Р. В. “Русский мир” — фантом чи реальність? Аспекти політологічного аналізу	7	Ануфрієв М. І. Адміністративно-правовий статус військово-цивільних адміністрацій в зоні проведення антитерористичної операції	73
Бондар Ю. В. Царське діло	15	Литвиненко В. І. Інтерактивність податкового обміну як механізм ефективності запобігання та протидії корупції в Україні	77
Ткач Д. І. Взаємодія церкви та політики (аналіз угорського досвіду)	23	Подоляка С. А. Особливості методологічного підходу в рамках дослідження прокуратури як суб’єкта адміністративного процесу	83
Гольцов А. Г. Міжнародні регіональні студії: геополітичні аспекти	29	Стасюк С. В. Інформаційний компонент ефективності взаємовідносин правової держави та платників податків	90
Колісниченко Р. М. Економічна складова глобалістичної свідомості у світлі аналізу класифікацій країн світу	36	Беляй О. І. Щодо актуальності розбудови методологічних засад дослідження розвитку інформаційного суспільства та інформаційного законодавства	96
Савойська С. В. Комунікативна політика Фінляндії в якості мовного досвіду для сучасної України	42	Іванов Д. В. Еволюція інституту суспільного телебачення і радіомовлення у Польщі, перспектива майбутніх трансформацій	100
Ткач Д. І., Цибух В. І. Туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку держави (на прикладі досвіду Угорщини та Греції)	48	Ляшенко О. В. Акцесорність поруки за римським правом	104
Ванчев І. В. Концептуальне конституювання прав людини: теоретико-методологічний аспект	53	ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	110
Климков І. І. Електронна демократія та формування ціннісно-сміслових орієнтирів сучасного світу	57	Літвінов О. П., Логвінов Ю. В. Динаміка розвитку транспортного менеджменту і логістики	110
Кметик С. В. Фактори, що сприяють інноваційному розвитку вищої освіти у сучасному світі: парадигмальні особливості	63	Резнік Н. П. Особливості функціонування вітчизняного біржового товарного ринку у сучасних умовах	115
Лебеденко С. Б. Проблема ядерної безпеки на Корейському півострові у зовнішній політиці США	67		

Баєв В. В. Класифікація медичного туризму в умовах глобалізації міжнародного медичного простору	119	ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ	159
Дубовкіна М. Ю., Зінченко С. Г. Інвестування та синергія в транспортних системах морського порту	126	Sorokin I. I., Chernukha N. M., Yanyuk L. V. <i>Integrity of modern educational environment: response to the challenge of time</i>	159
Слободяник А. М. Сучасний стан похідних фінансових інструментів на світових біржових ринках	130	Bakhov I. S. <i>Theoretical foundations of the university policultural education</i>	164
Бояджиєв Т. І. Теоретичні аспекти формування свідомої поведінки споживача у процесі реалізації товарів та надання послуг	136	Aslanov G. A. <i>Value attitude to health as a priority of successful life self-realization of modern personality</i>	169
Зур'ян О. В. Економічна сутність та класифікація фінансових ризиків	141	Golovach N. V. <i>Pedagogical conditions of successful professional adaptation of students in the process of professional training</i>	175
Котляров В. О. Інвестиційно-інтеграційна діяльність агропромислового комплексу України в сучасних ринкових умовах	147	Zakharova A. S. <i>Special aspects in foreign language professional education of philology students in Ecuador</i>	180
Стефен Сінікієм Азаїкі І. Бідність по-українськи в контексті світової бідності: спільне і особливе	151	Shtroble V. V. <i>Peculiarities of forming preparadness for future psychologists to develop creativity in the consultative interaction by means of training exercises</i>	186
Чжан Лу Економічний пояс Шовкового шляху: історія, розвиток, перспективи	154	Гончаренко Є. Ю. <i>Лексико-граматична концептуалізація ділового мовлення та аспектний переклад з німецької мови</i>	190
		ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	195

ВЗАЄМОДІЯ ЦЕРКВИ ТА ПОЛІТИКИ (АНАЛІЗ УГОРСЬКОГО ДОСВІДУ)

Наукові праці МАУП, 2016, вип. 50(3), с. 23–28

Аналізується угорський досвід взаємодії церкви та політики. Відмічається, що найпоширенішим релігійним напрямом в Угорщині є католицизм, друга за поширеністю релігія — протестантизм. Підкреслюється, що вихідним завданням церковної політики в Угорщині є створення і підтримання такого порядку, за якого церква зможе діяти самостійно, без жодного втручання з боку держави. Водночас у країні існує державне субсидування церков.

Внутрішні чинники життєдіяльності держави істотно впливають на її зовнішню політику. Внутрішньополітичні проблеми створюють небезпечну тенденцію переходу у розряд зовнішньополітичних. Тому так важливо науковцям аналізувати всі аспекти життєдіяльності країни, на цій основі розробляти відповідні рекомендації владним структурам.

Релігія — це сукупність вірувань і віровчень, наявних у суспільстві. Вона охоплює звичаї, обряди, правила життя і поведінку людей тощо. Як суспільний інститут релігія відіграє важливу роль у житті кожної держави. Взаємодія церкви та політики є надзвичайно актуальною темою для України, і тому аналіз угорського досвіду в цій царині, на наш погляд, є цікавим та корисним для нашої держави.

Найпоширенішим релігійним напрямом в Угорщині є католицизм. Католиками, за даними загальнонаціонального перепису 2001 року, вважає себе 5 млн 558 тис. 901 особа, або 54,5 % загального населення країни. Більшість угорського католицького населення належить до латинського обряду, до грекокатоликів себе зарахувало 268 тис. 935 осіб (2,6 % населення).

Друга за поширеністю релігія — протестантизм (головним чином кальвінізм). Про-

тестанти становлять 19,5 % населення країни. Протестантизм з історичних причин поширений на сході країни (особливо в районі Дебрецена), де є найчисленнішою релігією. Більше ніж 90 % угорських протестантів — кальвіністи, лютерани, баптисти та ін.

Серед релігійних меншин — православні (головним чином етнічні серби, румуни, українці та русини), іудеї, мусульмани та ін. Кількість послідовників релігій, що належать до католицизму і протестантизму, не перевищує в сумі 0,5 %. Число атеїстів та агностиків, згідно з даними перепису, — 1 млн 483 тис. 369 осіб (14,5 %). Близько 10 % громадян Угорщини відмовилися відповідати на питання про релігійну належність.

Аналізуючи взаємозв'язки угорської церкви і політики сучасного уряду в Угорщині, ми стикаємося з великими труднощами. До 1948 р. церкви були авторитетними інститутами держави і суспільства. Соціалісти, що прийшли до влади (1948 р.), спочатку прагнули знищити їх, а пізніше використати у своїх цілях. Після 1990 р. курс "християнсько-національної політики" знову поставив на порядок денний використання церкви як інструменту політики. Аналіз нинішньої ситуації сьгоднішніх зв'язків церкви і урядової політики утруднюється передусім тим, що

політична вага церкви в ході її історії за минулі півстоліття не раз значно мінялася, причому не слід забувати і про відмінності між окремими церквами, конфесіями.

Труднощі полягають і в тому, що кожна передуюча епоха створювала свою ідеологію, що відповідала політиці, яка проводилася нею, а тому і в оцінках церкви відзначається безліч ідеологічних елементів і упереджень, які мають визначальне значення.

Суперечливі також спогади і досвід людей. Не дивно, що ті, кому особисто або через членів їхніх сімей довелося пережити голокост, не в змозі неупереджено ставитися до тієї ролі, яку в цей період відіграла церква. На мислення ж тих, хто, сподіваючись на звільнення і розвиток суспільства в період з 1948 по 1989 рр., приймав критику діяльності церкви, це так чи інакше впливає, ймовірно, і до цього дня. Не могли залишатися неупередженими і ті, хто піддавалися дискримінації за свою належність до церкви. Таким чином, церква, причетність або непричетність до неї породили і є носіями глибоко укорінених почуттів, які зовсім не слабшають від того, що їх замовчують.

І нарешті труднощі вбачаються і у відсутності належної інформованості. Антицерковна політика соціалістичних десятиліть значною мірою сприяла тому, що державна система інформації (від школи і засобів масової інформації до науки) в цьому відношенні дезінформувала населення. Церкви, своєю чергою, велику частину своєї діяльності намагалися приховати. Це привело до того, що і в наші часи ми маємо дуже непевні, а в окремих випадках навіть помилкові уявлення як про діяльність церкви, так і про її конкретні стосунки з державою, причому це стосується не лише угорської церкви, а й європейської церкви, або церкви навіть усього світу.

Визначимо, які завдання покладені на угорський уряд у зв'язку з визнанням статусу церкви як суспільного інституту і як він вирішував їх досі.

Хто є партнером держави, уряду, тобто що таке церква як така?

Існують такі церкви, які об'єднують більшість віруючих, та: а) з морально-світогляд-

них доктрин виводять приписи щодо повсякденної поведінки; б) навчають, оскільки вони становлять такі цінності і цілі, які повинні служити загальним принципам, що регулюють мислення і поведінку віруючих; в) ці основні принципи необхідно якомога повніше здійснювати в громадській діяльності та у суспільному устрої.

Вихідним завданням церковної політики держави є створення і підтримання такого порядку, за якого церква зможе діяти самостійно, без жодного втручання з боку держави (заборона на втручання держави впливає як з нормативного нейтралітету держави по відношенню до світогляду своїх громадян, так і з особливо декларованого відділення церкви від держави).

У церковній діяльності політичного характеру існують три головних напрями: а) забезпечення і охорона прав віруючих, обумовлених свободою віросповідання, і своєї автономії (тобто нагляд за дотриманням загальних норм, яких можна вимагати від державної політики по відношенню до церкви); б) обумовлена релігійним вченням роль представника інтересів окремих нужденних груп, наприклад, соціально залежних, багатосімейних, різних меншин, у тому числі і національних, а також осіб, які відмовляються від несення військової повинності з релігійних міркувань (функція "громадського адвоката" насправді є політичним захистом прав, і її не можна змішувати з каритативною діяльністю); в) виявлення та відстоювання конкретних норм "суспільного блага" і "суспільної справедливості" (утлумачених у світлі релігійного вчення), тобто критичний і соціотехнічний підхід до суспільної моралі, визначення того, що ж має бути її мірилом.

Спроби вплинути на політику як за змістом, так і за способами втручання можуть бути найрізноманітнішими, але найчастіше вони залишаються в рамках принципових закликів до віруючих, їх мобілізації. Два останніх напрями політичної діяльності церкви не можуть викликати заперечень. Проте якщо ця політична роль церкви не легітимізується ні демократичною підтримкою, ні професіоналізмом (внутрішніми закономірностями її як

сфери суспільного життя), то виникає низка питань. Однак автономія церкви — це внутрішня незалежність її як колективу, інституту. Якщо автономна церква “включається” в політику (хоча б тільки шляхом принципових заяв), то вона не може вимагати жодних пільг, ніякого особливого ставлення порівняно з іншими учасниками цієї політики.

Навпаки, участь у політиці супроводжується тим, що і внутрішні справи церкви стають предметом публічного й політичного інтересу, потрапляють під перехресний вогонь суперечок, причому не з чиєсь злої волі, а відповідно до самої природи речей.

Своїм існуванням, легітимністю і автономією церква зобов'язана не державі, оскільки, згідно з цивільним правом, ці основоположні принципи випливають із свобод, що належать кожній людині з моменту її народження. І все-таки держава в інтересах виконання своїх завдань приймає існування церкви до відома, тим самим лише вирішуючи питання про її становлення юридичною особою, але жодним чином не про її існування.

Оскільки церква відокремлена від держави, все це, на перший погляд, не настільки важливо. Церква вільно вирішує, якою їй бути і як юридична особа формує організаційні і правові відносини з державою. Насправді ж багато церков в організаційному плані далеко не єдині і не є неподільними.

По-перше, всі великі угорські церкви є сукупністю супідрядних одиниць здебільшого одного рівня (єпархій, церковних округів тощо), яких координує церковний орган (єпископат, собор, канцелярія головного єпископа і т. д.), де-юре (католицької церкви) чи принаймні де-факто (в протестантській церкві) має дуже обмежену владу. Питанням залишається те, наскільки представницькі повноваження церкви або укладені з нею угоди обов'язкові для її інших посадових осіб і членів. (Не випадково, що католицька церква віддає перевагу закріпленню “основної угоди” з державою у формі конкордату між Ватиканом та згаданим державою, тобто у формі міжнародного юридичного договору [1]. Такий укладений від імені папи договір стає

безумовно обов'язковим для всіх підрозділів, підпорядкованих римо-католицькій та уніатській церкві).

По-друге, хоча церкви і можна уявити як централізовані або з іншої точки зору — ієрархічні організації, однак поряд з вертикальною структурою на різних горизонтальних рівнях існують елементи й одиниці, що володіють більшою або меншою автономією. Так, наприклад, угорське право реєструє чернечі ордени як самостійні юридичні особи. Те саме може стосуватися й інших конфесійних організацій і рухів.

По-третє, все ще не повністю з'ясовано, як далеко поширюються конкретні повноваження керівників церкви. Тут переплітаються різні аспекти: спільність віри і моралі, тобто віровчення; єдина релігійна громада; організаційний порядок; існування церковних інститутів та їх матеріальні справи; професійні питання мирської діяльності церкви та її інститутів тощо. Внутрішні недоліки церковної організації призводять до невизначеності у політичній діяльності церкви і обтяжують відносини держави і церкви.

У світі відомі незліченні ступені та форми поділу церковної і світської влади. Зв'язок між державою і церквою формувався різноманітними системами інститутів [2]. У значній частині Європи (у Великобританії, Скандинавських країнах, Греції, у багатьох таких малих країнах, як Андорра, Ісландія, Ліхтенштейн і Мальта, а також у багатьох кантонах Швейцарії) щодо правового регулювання, принаймні де-факто (в Туреччині), діє конструкція державної церкви. Відбувається висока ступінь переплетення релігійної та політичної (економічної) організацій. У виграші від цього виявилася, мабуть, та церква держави, яка об'єднувала більшість віруючих. Однак зазначене переплетення обмежує незалежність як церковної, так і політичної влади. У більшості країн, за винятком Греції та Туреччини, останніми роками розвиток відбувається у напрямі розділення держави і церкви.

На будь-який уряд у зв'язку з його політикою щодо церкви лягають три групи завдань. Насамперед необхідно на принциповому

рівні (конституцією, законами) забезпечити свободу, автономію і рівність церков. Варто постійно піклуватися про відповідне тлумачення та гармонійне поєднання цих принципів з іншими галузями суспільного і правового порядку. Все це одночасно правотворча і правороз'яснювальна робота і є політичним завданням урядового рівня. В Угорщині, як відомо, межі цих дій закріплені в Конституції та Законі України “Про свободу совісті і про церкви”. Однак питання про правовий статус церков і у зв'язку з цим характер відносин церкви і держави залишається відкритим. Його не можна вирішити правовим шляхом, він чекає політичного рішення.

Другу групу завдань становить життєве наповнення цих принципів, тобто забезпечення свободи і автономії церкви не тільки в теорії та правових нормах, а й у її практичній діяльності. Можна, звичайно, аргументувати тим, що держава зобов'язана лише надавати можливості, вже після чого від окремих товариств і організацій залежить, як вони скористаються цими можливостями. Проти цього можна заперечити, що раніше держава не тільки обмежувала право церкви, а й присвоювала собі частину її майна, необхідного для життєдіяльності церкви. Забезпечення “свободи” (яка, природно, має на увазі можливість існування), таким чином, вимагає повернення або відшкодування цього майна (або, принаймні, справді життєво необхідної її частки). Ця вимога складається з двох важливих частин: відновлення діяльності церковних установ і матеріальне забезпечення існування і діяльності церкви, де потрібні вагомі політичні рішення.

Закон, чинний нині в зв'язку з церковними установами, постановляє “врегулювати порядок володіння колишньою церковною нерухомістю” [3]. Конкретне виконання закону було пов'язане з багатьма труднощами і суперечностями. Однак нові політичні завдання виникнуть лише в тому разі, коли уряд внаслідок економічних труднощів у країні виявиться не в змозі дотримати термінів, визначених законом.

Ще більш вагомим і глобальним є питання про систему інститутів, що забезпечують

основи суспільної діяльності, яке слід розглядати з двох аспектів. Першим з них є децентралізація, другим — право на забезпечення нейтралітету щодо світогляду і право на інституційне його виявлення. Предметом політичного рішення на вищому рівні є те, якою мірою мережа таких інститутів (або окремі її сектори) повинна: а) залишатися під центральним керівництвом або бути децентралізованою; б) діяти під владою держави і в будь-якій іншій, недержавній формі (церкви, інші інститути, фонди, приватні установи тощо); в) яким чином можна більш оптимально забезпечити, з одного боку, здійснення прав громадян, яке не залежить від світогляду, а з другого — їх право на здійснення свободи розділяти будь-які погляди, мати будь-який світогляд. Очевидно, йдеться про принципове питання, пов'язане з організацією суспільства і держави, а церковні інститути — хоч і значна, але тільки частина цього загального питання. Зменшення державної централізації, розвиток у напрямі децентралізації та самодіяльності суспільства помітно збільшує частку і роль церковних установ. У будь-якому випадку — це одне з важливих політичних питань, і уряд зобов'язаний заявити про свою позицію, попередньо обговорити свою точку зору як з широкою громадськістю, так і з зацікавленими групами (не в останню чергу з церквами) в парламенті.

До другої групи урядових завдань, виконання яких забезпечує діяльність церкви, належить і завдання формування системи фінансування цієї діяльності. Бажає зберегти уряд утримання церков на кошти держави чи ні — питання принципове. Здається, нині на тривалу перспективу цього не бажає жодна парламентська партія. Тому основним обов'язком є створення такого джерела доходів, який потім зміг би без державного втручання й участі надавати церквам кошти на покриття їхніх матеріальних потреб. Таке рішення, принаймні частково, перекладає відповідальність за церкву на плечі віруючих (прихожан). Європейська та американська практика дає цьому багато прикладів [4].

Головним матеріальним джерелом церкви, як відомо, тимчасово є щорічно затвер-

джена парламентом стаття бюджету, що лімітує безпосереднє державне субсидування церков. Ця сума як на 2014 р., так і на 2015 р. склала 3695,5 млн форинтів. Така форма фінансування церкви ставить безліч політичних питань, щодо яких уряд має зайняти певну позицію: а) що означає “тимчасова” підтримка? До яких пір вона триватиме і від чого залежить? б) чи можна вважати її, хоча б частково, відшкодуванням збитків за націоналізоване у минулому церковне рухоме і нерухоме майно (частиною конфісковане без законних підстав)? Якщо так, то в якому співвідношенні і на основі якої домовленості? Якщо ні, то чи не суперечить ця позиція європейській юридичній практиці (грецькій, італійській, австрійській тощо, яка зобов’язує у подібних випадках конкретне відшкодування завданої шкоди)? в) підтримка церкви є одностороннім подарунком уряду або ж і з його боку можуть бути пред’явлені свої законні вимоги? г) на основі якого критерію розподіляється ця підтримка держави між окремими церквами? Чи може держава (не порушуючи права суспільного світу) довільно, у всякому разі не пояснюючи своїх міркувань, розподіляти кошти між церквами? д) як може держава, згідно з конституцією, будучи нейтральною щодо світогляду своїх громадян, здійснювати рівність церков перед законом при наданні цієї підтримки? е) яким чином може бути забезпечена незалежність церкви від держави і політики за подібної системи матеріальної підтримки?

При вирішенні цієї дуже складної проблеми як принципова політична, так і практична ініціатива повинна виявлятися від уряду. У минулому році тут було зроблено крок, швидше, назад, ніж вперед. За пропозицією парламентської комісії з прав людини у справах національних меншин та церкви парламент у 2014 р. встановив співвідношення конфесій за кількістю їх членів [5]. Воно було проведене одним із інститутів Міністерства культури і освіти на початку 2014 р. Безпосередньо перед цим Центральне статистичне управління оприлюднило дані про конфесійний поділ населення. Але при розподілі церквам матеріальної підтримки, затвердженої на

2015 р., і дані, очевидно, не бралися до уваги. Статистичні ж дані свідчили, що церква, члени якої становлять 3–4 % населення країни, отримала 8 % від сум, що розподілялися, а та, до якої належить 0,5 % — отримала більше ніж 3 %. І навпаки, більшість церков отримала набагато менші суми, ніж їм належало б за кількістю їх осіб.

Третю групу урядових завдань у сфері церковної політики становлять формування методів, установ і системи інститутів, що мають здійснювати зв’язок держави і церкви. Ставлення держави до церкви може відбуватися трьома шляхами. Держава може спробувати підпорядкувати церкву своїй владі, обмеживши її автономію чи навіть переслідуючи її діяльність. За демократичного державного устрою таке і уявити неможливо.

Інший шлях вирішення питання — “негативна сепарація”. Так, церковна політика держави (у Франції, Мексиці, Португалії та інших країнах) не сприймала навіть сам факт існування церкви і відповідно з цим не створювала інститутів для зв’язку з нею (або створювала недостатню їх кількість).

Принципи “негативної сепарації” угорський уряд, звичайно, не дотримується, але деякі заходи, вжиті ним у минулі роки, вказують на те, що деякі його елементи використовуються. Так, були скасовані пости двох державних секретарів у справах церкви при прем’єр-міністрі, створені ще попереднім урядом. На сьогодні немає жодного спеціального інституту чи відповідальної особи, які займалися б питаннями зв’язку уряду і церкви. Це можна розцінити і так, що уряд не вважає церкву настільки важливим інститутом.

Щоб викликати і зберегти довіру, уряд має прагнути запобігти або позбутися побоювань з боку груп віруючих, які не повинні відчувати, що державні установи ущемляють їхні релігійні почуття, свободу совісті. Демонстрування по телебаченню фільмів, які деякі віруючі можуть вважати блюзнірськими, також може призвести до конфлікту. Звичайно, це не становить безпосереднього предмета церковної політики уряду, однак про щирість і доброзичливість урядової політики стосов-

но церкви частина віруючих тлумачить саме за такими дрібницями.

Нині спілкування між державою і церквою на вищому рівні, крім спорадичних зустрічей і нарад, здійснюється, з одного боку, через парламентську комісію з прав людини, національних меншин у справах церкви. З іншого боку, на практичному рівні в церковних справах компетентний головний відділ Міністерства культури та освіти по зв'язках з церквою.

Третій шлях можливий за умов, коли захочується не централізація, не державний сектор, а самодіяльність суспільства [6]. В інтересах здійснення зв'язків, діалогу між державою і церквою — цими двома різними за організацією і логікою дії системами — проводиться двостороннє створення спеціально призначених для цього інститутів. Однак створення системи підтримки цих зв'язків вимагає урядової постанови.

Крім вирішення практичних завдань, будь-який уряд повинен переконати суспільство у своєму нейтралітеті по відношенню до будь-якого світогляду, тобто в однакових критеріях підходу до різних ідейних угруповань та інститутів.

Отже, проаналізувавши угорський досвід взаємодії церкви та політики, видно, що в

Угорщині за роки незалежності створено гармонійну систему у цій царині. Звичайно, система відносин між урядом та представниками провідних конфесій має свої недоліки, але головне, що ці проблеми знаходяться у центрі уваги громадянського суспільства та держави і відбувається постійний пошук їх рішення демократичним шляхом.

Література

1. Julg J. L'Église et les États. Histoire des condordats / J. Julg. — Paris, Nouvelle Cité, 1990.
2. Tomka M. Az állam és egyház elválasztása. Nemzetközi tapasztalatok / M. Tomka // Keresztények és a szabadság. Katolikus Szemle. Ed. Békés G., Boór J. — Róma, 2012. — 125–142 p.
3. Erdő P. Egyház és vallás a mai magyar jogban / P. Erdő, B. Schanda. — Budapest: Szent István Társulat, 2013.
4. Delia Cava R. Financing the Faith: The Case of Roman Catholicism / R. Delia Cava // Journal of Church and State. — 1993. — № 1. — 37–60 p.
5. Kozma T. Felekezeti megoszlás Magyarországon / T. Kozma, et al. — Budapest: Oktatókutatató Intézet, 2014.
6. Die staatliche Förderung von Gesellschaft und Kirche / Ed. J. Krautscheidt, H. Marrek. — Münster: Aschendorff, 2014.

Проаналізувавши угорський досвід взаємодії церкви та політики, видно, що в Угорщині за роки незалежності створено гармонійну систему у цій царині.

Analysis of the Hungarian experience of interaction between the church and politics has shown that during the years of Hungary's independence the harmonious system in this area was created.

Анализ венгерского опыта взаимодействия церкви и политики показал, что в Венгрии за годы независимости создана гармоничная система в этой области.

Надійшла 1 вересня 2016 р.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- **Ануфрієв Микола Іванович** — д-р юрид. наук, доц., доц. каф. адм. права, Ін-т права ім. князя Володимира Великого МАУП, м. Київ — 73
- **Асланов Галандар Асдан огли** — аспірант, каф. теорії та методики проф. освіти, МАУП, м. Київ — 169
- **Баєв Вадим Вікторович** — канд. екон. наук, доц., проф. МКА, заст. зав. каф. організації туристичної діяльності, МАУП, м. Київ — 119
- **Бахов Іван Степанович** — канд. педагогічних наук, доц., зав. каф. іноземних мов, МАУП, м. Київ — 164
- **Беляй Олександр Іванович** — докторант, МАУП, м. Київ — 96
- **Бондар Юрій Володимирович** — канд. політ. наук, доц., МАУП, м. Київ — 15
- **Бояджиєв Тодор Іванович** — докторант, МАУП, м. Київ — 136
- **Ванчев Іван Влчанов** (Республіка Македонія) — докторант, МАУП, м. Київ — 53
- **Головач Наталія Василівна** — аспірант каф. теорії та методики проф. освіти, д-р філос. у галузі упр. людськими ресурсами, доц. каф., МАУП, м. Київ — 175
- **Гольцов Андрій Геннадійович** — канд. геогр. наук, проф. МКА, проф. каф. менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Ін-ту міжнар. відносин та лінгвістики ім. Аверроеса, МАУП, м. Київ — 29
- **Гончаренко Євгенія Юріївна** — доц. кафедри, МАУП, м. Київ — 190
- **Гула Руслан Володимирович** — д-р іст. наук, доц., зав. каф. медіакомунікацій, Українсько-Арабський ін-т міжнар. відносин та лінгвістики МАУП, м. Київ — 7
- **Дубовкіна Маргарита Юріївна** — канд. техн. наук, доц. каф. економіки та підприємництва, Прикарпатський ін-т ім. Грушевського МАУП — 126
- **Захарова Ганна Сергіївна** — аспірант, каф. теорії та методики проф. освіти, викл. англ., нім. та рос. мов каф. рос. мови Папського Ка-толицького Університету Еквадору, МАУП, м. Київ — 180
- **Зінченко Сергій Георгійович** — канд. екон. наук, доц. каф. менеджменту, Маріупольський ін-т МАУП — 126
- **Зур'ян Олег Володимирович** — докторант, МАУП, м. Київ — 141
- **Іванов Денис Валерійович** — аспірант, МАУП, м. Київ — 100
- **Климков Іван Ілліч** — аспірант каф. політології, МАУП, м. Київ — 57
- **Кметик Світлана Валеріївна** — докторант, МАУП, м. Київ — 63
- **Колісніченко Роман Миколайович** — канд. політ. наук, доц., директор Кіровоградського ін-ту МАУП — 36
- **Когляров Валерій Олександрович** — МАУП, м. Київ — 147
- **Лебеденко Сергій Борисович** — аспірант, МАУП, м. Київ — 67
- **Литвиненко Віктор Іванович** — д-р юрид. наук, доц., проф. каф. адм. права, директор Ін-ту права ім. князя Володимира Великого, МАУП — 77
- **Літвінов Олександр Павлович** — д-р іст. наук, проф., канд. техн. наук, Приазовський держ. технічний ун-т — 110
- **Логвінов Юрій Вікторович** — канд. техн. наук, доц., Маріупольський ін-т МАУП — 110
- **Лу Чжан** — докторант, МАУП, м. Київ — 154
- **Ляшенко Олег Валерійович** — адвокат, докторант, МАУП, м. Київ — 104
- **Подолька Сергій Анатолійович** — канд. юрид. наук, доц., доц. каф. адм. права, Ін-т права ім. князя Володимира Великого МАУП, м. Київ — 83
- **Резнік Надія Петрівна** — д-р екон. наук, проф., зав. каф. біржової діяльності, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування, м. Київ — 115
- **Савойська Світлана Василівна** — д-р наук у галузі політології, канд. іст. наук, доц. каф.

- політ. наук, Київський нац. ун-т будівництва і архітектури, м. Київ — 42
- **Слободяник Анна Миколаївна** — канд. екон. наук, асистент каф. біржової діяльності, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування, м. Київ — 130
  - **Сорокін Ігор Ігорович** — здобувач, каф. теорії та методики проф. освіти, МАУП, м. Київ — 159
  - **Стасюк Світлана Валентинівна** — канд. юрид. наук, заст. зав. каф. фінансового та банківського права, Ін-т права ім. князя Володимира Великого МАУП, м. Київ — 90
  - **Стефен Сінікієм Азаїкі І.** — докторант, МАУП, м. Київ — 151
  - **Ткач Дмитро Іванович** — д-р політ. наук, проф., проректор з міжнар. питань Університету економіки та права “Крок”, надзвичайний і повноважний посол, перший посол України в Угорській Республіці — 23, 48
  - **Цибух Валерій Іванович** — канд. філос. наук, доц., директор Українсько-Арабського ін-ту міжнар. відносин та лінгвістики ім. Аверроеса, надзвичайний і повноважний посол — 48
  - **Чернуха Надія Миколаївна** — д-р педагогічних наук, проф., зав. каф. теорії та методики проф. освіти, МАУП, м. Київ — 159
  - **Штробле Вікторія Володимирівна** — докторант каф. теорії і методики проф. освіти, МАУП, м. Київ — 186
  - **Янюк Лариса Володимирівна** — провідний фахівець, Центр організації наукової роботи, МАУП, м. Київ — 159

Science Edition

COLLECTION OF PAPERS “IAPM SCIENTIFIC WORKS”

Issue 50 (3–2016)

In collection of scientific works the articles of research workers, who are engaged in the problems of development of economy and management, political science, psychology and law, are published.

For researchers, teachers, students and all those interested in the development of science in Ukraine.

Наукове видання

ЗБІРНИК “НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП”

Випуск 50 (3–2016)

Відповідальний редактор за випуск *Ю. А. Носанчук*

Коректор *А. А. Тютюнник*

Комп'ютерне верстання *Н. В. Коваленко*

Оформлення обкладинки *О. О. Стеценко*

Підп. до друку 04.10.16. Формат 60×84/8.

Ум. друк. арк. 23,25. Обл.-вид. арк. 16,07. Наклад 300 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

Видавець і виготовлювач

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039, Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*